

دگرگونی خاورمیانه

ترجمه: مهندس مهیار محمدی
کارشناس ارشد مدیریت صنعتی

۱- مقدمه

منطقه‌ی خاورمیانه که شامل کشورهای بحرین، ایران، عراق، مصر، رژیم اشغالگر قدس، اردن، کویت، لبنان، عمان، قطر، عربستان، سوریه، امارات و یمن می‌شود، دستخوش تغییرات اقتصادی عظیمی شده است. وضعیت این منطقه با دارا بودن پتانسیل‌های فراوان به لحاظ اقتصادی، جمعیتی و منابع طبیعی، به‌علت تشدید تأثیرات ناشی از جهانی‌سازی، بحرانی‌تر از همیشه می‌باشد.

اقتصاد ضعیف این منطقه به روایت تاریخ توسط قیمت‌های بالای جهانی نفت پشتیبانی شده است. قیمت‌های جهانی نفت در سال ۲۰۰۸ افزایش بی‌سابقه‌ای داشت به طوری که قیمت هر بشکه نفت در ژوئیه‌ی این سال به ۱۴۷ دلار رسید که در مقایسه

۲- ساخت و ساز

خاورمیانه طی سال‌های اخیر شاهد رونق در ساختمان‌سازی و احداث پروژه‌های ساختمانی عظیم به‌علت رشد جمعیتی و اقتصادی بوده است. به عقیده‌ی کارشناسان امور اقتصادی، ارزش پروژه‌های ساختمانی اخیر در خاورمیانه و شمال آفریقا بالغ بر ۴/۴ میلیارد دلار می‌باشد که از این مبلغ، ۲/۴ میلیارد دلار به کشورهای حوزه‌ی خلیج فارس اختصاص دارد. با وجود رکود در صنعت ساخت و ساز جهان، دامنه‌ی فعالیت‌های ساختمانی این منطقه از بخش خصوصی نیز فراتر رفته که این امر خود یکی از محرک‌های اقتصادی مهم آن به‌شمار می‌رود. در نتیجه‌ی رونق ساخت و ساز، صنعت سیمان با مصرف بیش از ۲۹۰ میلیون تن، تبدیل به یکی از

با سال قبل از آن، دو برابر شده بود. با این وجود، طی بحران اقتصاد جهانی، نفت یکی از بی‌ثبات‌ترین کالاها بود.

در دسامبر سال ۲۰۰۸، تنها شش ماه پس از آن که قیمت نفت در اوج خود باقی ماند، بهای نفت خام به‌علت رکود اقتصادی به کمتر از ۳۰ دلار در هر بشکه رسید.

اگرچه بحران اقتصاد جهانی، کشورهای خاورمیانه را در سطوح مختلف، بنا بر میزان وابستگی آن‌ها به صادرات نفت و همچنین هماهنگ با اقتصاد جهانی، تحت تأثیر قرار داده است، اما روی هم‌رفته می‌توان گفت که بر اقتصاد کل منطقه، اثرات منفی داشته و منجر به رکود اقتصادی آن شده است. این امر به تفصیل در جدول ۱ (رشد تولید ناخالص داخلی)^(۱) آورده شده است.

1- GDP

جدول ۱- رشد تولید ناخالص داخلی حقیقی (%)

پیش بینی		واقعی		
سال ۲۰۱۱	سال ۲۰۱۰	سال ۲۰۰۹	سال ۲۰۰۸	
۴/۸	۴/۵	۲/۴	۵/۱	خاورمیانه و شمال آفریقا
۴/۶	۴/۵	۱/۶	۴/۶	صادرکنندگان نفت
۳/۲	۳/۰	۱/۸	۲/۳	ایران
۴/۰	۳/۷	۰/۱	۴/۳	عربستان سعودی
۳/۱	۱/۳	-۰/۷	۵/۱	امارات
۴/۸	۳/۱	-۲/۷	۶/۴	کویت
۷/۹	۷/۳	۴/۲	۹/۵	عراق
۱۴/۳	۱۸/۵	۹/۰	۱۵/۸	قطر
۶/۰	۵/۵	۴/۵	۶/۸	سودان
۵/۲	۴/۶	۴/۷	۶/۵	واردکنندگان نفت
۵/۵	۵/۰	۴/۷	۷/۲	مصر
۵/۵	۵/۰	۴/۰	۵/۲	سوریه
۴/۵	۶/۰	۹/۰	۹/۰	لبنان
۴/۵	۴/۱	۲/۸	۷/۸	اردن
				سایر کشورها
۳/۵	۳/۲	۷/۰	۴/۰	رژیم اشغالگر قدس

بخش‌های پویا در این منطقه شده است. اوضاع اقتصادی منطقه در نواحی مختلف، به‌عنوان مثال عراق یا امارات متفاوت است و با مطالعه‌ی مصرف سرانه‌ی سیمان می‌توان این اختلاف را دریافت.

خاورمیانه شامل کشورهای است که مصرف سرانه‌ی سیمان در آن‌ها به طرز باورنکردنی بالا می‌باشد. برخی از این کشورها عبارتند از: امارات، قطر و بحرین. از طرف دیگر کشورهای همچون لبنان و عراق با وجود مصرف سرانه‌ی نسبتاً پایین از پتانسیل بسیار بالایی برخوردار هستند. در کشورهای حاشیه‌ی خلیج فارس، رونق ساخت و ساز طی سال‌های اخیر به این معنی است که تعداد زیادی از دست‌اندرکاران صنعت سیمان برای جوابگویی به افزایش تقاضا در این منطقه، اقدام به سرمایه‌گذاری نموده‌اند. لازم به ذکر است رشد آمار سرمایه‌گذاری توأم با رکود اقتصادی، ظرفیت کشورهای مانند امارات که حتی با وجود کاهش تقاضا، افزایش مصرف سیمان در آن‌ها دیده می‌شود را به سمت جلو سوق داده است.

طبق پیش‌بینی‌ها، در نیمه‌ی اول سال ۲۰۱۰ تقاضای سیمان در امارات با ۲۵ درصد کاهش در مقایسه با سال ۲۰۰۹، به چهار میلیون تن رسید؛ درحالی‌که در اکثر کشورهای حاشیه‌ی خلیج فارس، فروش سیمان تقریباً ثابت باقی مانده بود.

طبق پیش‌بینی‌ها، در سال ۲۰۱۰ متوسط نرخ ظرفیت بهره‌برداری در منطقه‌ی خاورمیانه تا حدود ۷۵-۸۰ درصد افزایش یافت، البته به‌جز امارات که به حدود ۵۰-۶۰ درصد رسید.

۳- تجارت سیمان

کشورهایی مانند عراق با پتانسیل بسیار بالا و بسترهای مناسب توسعه در آینده، جذب حجم زیادی از سیمان را آغاز نموده‌اند. واردات، نقش مهمی را در تعادل عرضه و تقاضا در این منطقه ایفا می‌کند.

شرکت بازرگانی اچ‌سی^۱، به‌عنوان شاخه‌ی بازرگانی بین‌المللی گروه سیمان هایدلبرگ^۲، در دادوستد محموله‌های خشک از طریق دریا در منطقه، دارای قدرت و نفوذ قابل توجهی است. به‌عنوان

1- HC
2- Heidelberg

مثال این شرکت یکی از اداره‌های مرکزی منطقه‌ای در دبی است که روابط نزدیکی را با تولیدکنندگان و واردکنندگان منطقه شکل داده است. به‌عقیده‌ی راجارام پرابهو^۳، مدیرعامل ناحیه‌ی خاورمیانه و اقیانوس هند، اگرچه این منطقه در اثر بحران مالی جهانی صدمه دیده ولی به‌علت وجود اختلاف ساختار در خاورمیانه هنوز بسیاری از فرصت‌های کسب و کار در این منطقه به قوت خود باقی مانده‌اند.

پرابهو بر این موضوع تأکید کرده است که بازرگانی اچ‌سی، به‌عنوان یک

3- Rajaram Prabhu

برای اولین بار به یک صادرکننده‌ی ویژه‌ی سیمان تبدیل شد؛ اما از طرفی با حجم صادرات دریایی حدود ۲ میلیون تن به مقصد کشورهای کویت، عمان و قطر، قیمت‌های سیمان در بازار محلی در نتیجه‌ی ظرفیت بیش از حد تولید، از ۷۵ دلار بر تن به کمتر از ۵۰ دلار بر تن کاهش یافت.

۵-۳- ایران

ایران با حجم تقریبی صادرات ۴ میلیون تن، در حال تبدیل شدن به یک صادرکننده‌ی مهم سیمان در این منطقه است. شرکت اچ سی انتظار داشت حجم صادرات دریایی ایران در سال ۲۰۱۰ معادل یک میلیون تن باشد. هر چند شرایط اخیر و تحریم‌های شورای امنیت، ممکن بود پیش‌بینی در مورد وضعیت صنعت سیمان این کشور را دچار ابهام یا حتی غیرممکن نماید، با این وجود این کشور طی سال‌های اخیر، بخشی از تولید سیمان خود را روانه‌ی بازارهای کویت، قطر و عراق نمود.

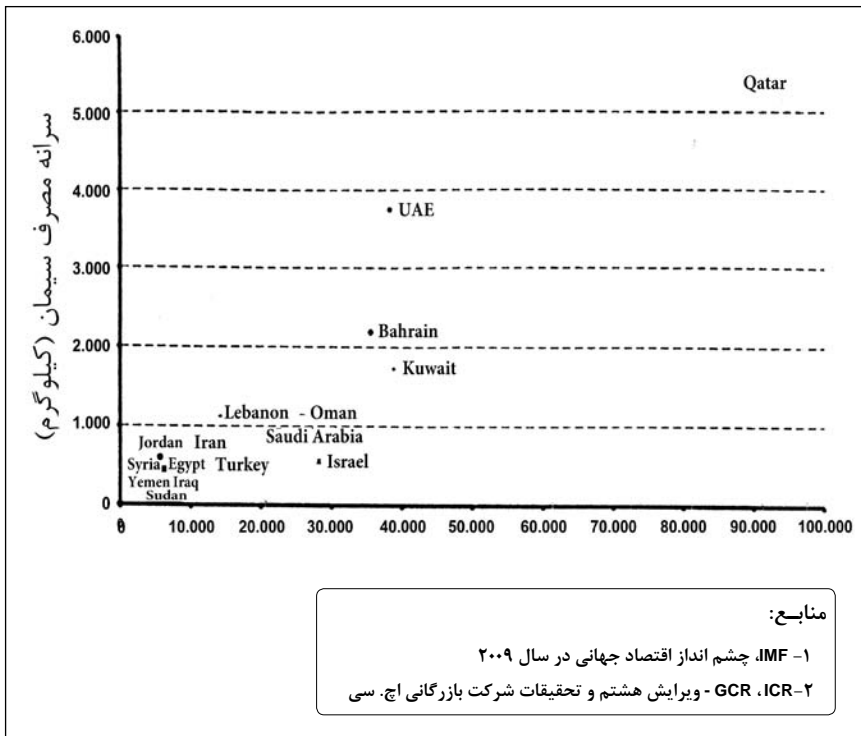
۶- چشم‌انداز آینده

رکود اقتصادی بر مجموعه‌ی صنعت ساخت و ساز در منطقه‌ی خاورمیانه بسیار تأثیرگذار بوده است. به‌رحال خاورمیانه با وجود تولید درون منطقه‌ای

منابع:

ICR. NOV. 2010

نوشته‌ی اوموت آیدین از بازرگانی شرکت اچ‌سی ترکیه

شکل ۱- سرامنه تولید ناخالص داخلی (دلار)

به عقیده‌ی پرابهو، تقاضای سیمان در کشورهای خاورمیانه به جز امارات با رشد ثابت حداقل شش درصد ادامه خواهد یافت. به‌رحال افزایش اخیر ظرفیت‌های سیمان در این منطقه، حجم واردات را کاهش داده است.

وی پیش‌بینی کرد کشورهایمانند عراق و سوریه همچنان در جایگاه واردکننده باقی خواهند ماند، در حالی‌که کشورهای ترکیه، امارات، ایران و عربستان تا رسیدن به جایگاه صادرکنندگان عمده در منطقه‌ی خاورمیانه در آینده‌ی نزدیک، روند رو به رشدی را در پیش خواهند گرفت.

سیمان و در برخی موارد مواجهه با مازاد تولید، بازار مصرف کشورهایمانند عراق و سوریه طی سال ۲۰۱۰ را در وضعیت اشباع نگاه داشته است.

با آن‌که قیمت‌های سیمان در کشورهای حوزه‌ی خلیج‌فارس طی سال ۲۰۱۰ پایین‌تر از حد معمول بودند، ولی انتظار رونق اقتصاد جهانی برای تولیدکنندگان و واردکنندگان، نویدبخش تحولات مثبتی بود. داده‌های IMF رشد تولید ناخالص داخلی را تا بیش از چهار درصد طی سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱ پیش‌بینی کرد (جدول ۱) که این آمار، سناریوی رونق اقتصادی را بیش از پیش به واقعیت نزدیک نمود.